

Мікловда Василь Петрович,
член-кореспондент НАНУ, д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки підприємства,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Пітюлич Михайло Іванович,
д.е.н., професор, завідувач відділу моніторингових досліджень,
Мукачівський державний університет

Сембер Степан Васильович,
к.е.н., доцент, директор Закарпатського регіонального центру соціально-економічних і гуманітарних
досліджень НАНУ

ФОРМУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ СИСТЕМ ЯК ОСНОВА ІНТЕГРАЦІЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

У статті обґрунтовано теоретико-методологічні засади інтеграції регіональних господарських систем (РГС), під якими розуміється сукупність сфер економіки регіону, пов'язаних між собою кооперацією, спеціалізацією виробництва, взаємними поставками продукції, замовленнями. Ядро цих систем становлять пріоритетні сфери економіки, функціонування яких викликає мультиплікаційний ефект у суміжних з ними сферах господарювання, створюючи синергетичний ефект у раціональному використанні виробничо-ресурсного та людського потенціалу. Делегування функцій, пов'язаних із соціально-економічним розвитком, на низовий рівень господарювання вимагає визначення регіональних економічних пріоритетів, які, по суті, формують несучу конструкцію РГС. Вибір зазначених пріоритетів не є довільним, оскільки завжди існують стримуючі чинники, що вимагає їх урахування в процесі розроблення регіональної стратегії сталого розвитку. Водночас діють створювальні чинники, навколо яких і формуються регіональні економічні пріоритети. В Закарпатській області це унікальні природні і людські ресурси, які дозволяють формувати регіональну стратегію розвитку із залученням лісової та туристично-рекреаційної сфер, а також сільського господарства. Забезпечуючи поглиблення територіального поділу праці, спеціалізацію та кооперацію виробництва, інтегровані господарські системи шляхом диверсифікації виробництва, вдосконалення організації управління з розвинутими функціями маркетингу створюють підґрунтя для комплексного використання місцевих ресурсів, застосування маловідходних і безвідходних, енерго- і ресурсозберігаючих технологій, загалом сталого розвитку регіону.

Ключові слова: господарські системи, інтеграція, сталий розвиток, економічні пріоритети, регіон.

ВСТУП

Постановка проблеми. Забезпечення сталого розвитку регіону в умовах децентралізації управління вимагає пошуку ефективних форм господарювання, застосування адекватних ринковій економіці організаційно-правових форм господарювання, раціонального використання виробничо-ресурсного та людського потенціалу.

Пошук оптимальної стратегії розвитку Закарпатської області в умовах поглиблення трансформаційних процесів засвідчує необхідність формування інтегрованих господарських систем у лісовій та туристично-рекреаційній сфері, підтримки ринкових суб'єктів в аграрному виробництві. Перевага таких інтегрованих господарських систем полягає в тому, що їх функціонування становлять завершений цикл виробництва з високою доданою вартістю, що забезпечує високу конкурентоспроможність та стабільний розвиток цих систем.

Українською важливою проблемою є інтеграція дрібних селянських господарств, які, за незначним винятком, забезпечують практично весь обсяг виробництва сільськогосподарської продукції. Незважаючи на те, що сьогодні цей сегмент сільської економіки значною мірою дезінтегрований, організаційно не сформований, не має стабільного зв'язку з внутрішнім товарним ринком, намітилася тенденція до нарощення у ньому обсягів виробництва, що вимагає підтримки шляхом формування інтегрованих господарських систем, які

зв'яжуть у єдиний вузол виробництво, переробку, зберігання, транспортування та реалізацію.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Системному аналізу підходів до формування регіональних економічних пріоритетів з метою забезпечення сталого розвитку просторових суспільних систем присвячені праці В. Буркинського, В. Гоблика, Б. Данилишина, М. Долішнього, П. Жука, В. Кравціва, С. Слави, С. Шульц, Л. Шевчук та інших. Разом з тим, проблема інтеграції територіальних господарських систем, ядро яких формують пріоритетні сфери економіки, не отримала належного розвитку. Звідси об'єктивна необхідність проведення наукових досліджень, спрямованих на пошук ефективних форм господарської інтеграції, які забезпечують синергетичний ефект у раціональному використанні виробничо-ресурсного та людського потенціалу і створюють його в інших сегментах територіальної економіки.

Мета статті (постановка завдання). Метою дослідження є теоретичне обґрунтування форм і методів інтеграції територіальних господарських систем для забезпечення цілісності і відтворюваності регіональної економіки.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Зміщення акценту в реалізації економічних реформ на регіональний рівень господарювання суттєво підвищує роль органів місцевого самоврядування в

забезпеченні стабільного та збалансованого соціально-економічного розвитку територій.

Громади в умовах децентралізації отримують більше можливостей для активізації свого економічного потенціалу. Це виявляється не тільки через нові фінансові передумови, але і через активне задіяння існуючого чи формування нового організаційного інструментарію. У такий спосіб виникають додаткові можливості використання організаційного ресурсу громади завдяки активізації організаційних технік місцевого економічного розвитку, що приводить до більшої активності місцевого бізнесу [2, с. 6]. Сьогодні стає дедалі більш очевидним, що забезпечення сталого і збалансованого розвитку і функціонування територіальної економіки значною мірою залежить від досконалості її структурної компоненти. Ринок переконливо це доводить. Із цього випливають принаймні два важливі висновки. Перший – щодо необхідності внесення суттєвих коректив у політику формування регіональних пріоритетів розвитку. Об'єктивність цього є очевидною, оскільки зміна моделі господарювання зумовлює зміну підходів до формування політики пріоритетів. Другий висновок – щодо суттєвого обмеження кола пріоритетних сфер розвитку з метою акумуляції в них значних фінансових ресурсів, що забезпечить швидку віддачу від послідовних капіталовкладень.

У прикладному плані важливе значення має обґрунтування пріоритетних сфер розвитку. При цьому визначальними є два моменти.

По-перше, в якості пріоритетних виступають сфери виробництва, розвиток яких забезпечує кумулятивний ефект, тобто викликає ланцюгову реакцію в інших галузях, стимулюючи їх розвиток, і забезпечує інтегрованість регіонального господарського комплексу, підвищуючи його конкурентоспроможність.

По-друге, до пріоритетних слід віднести ті сфери, без яких область буде деградувати. Йдеться про розвиток науки, освіти, медицини, культури.

Безумовно, що реалізація пріоритетів другої підсистеми зумовлюється ефективністю функціонування галузей матеріального виробництва та сфери послуг. Стає очевидним, що в ринковому середовищі проблема пріоритетів наповнюється новим змістом. Індикаторами пріоритетності виробництва стають критерії прибутковості, конкурентоздатності, якісні параметри вироблених товарів і послуг, місткість ринків. А це означає, що пріоритетні галузі функціонально повинні створити в економіці мультиплікаційний ефект, траєкторія руху якого відповідає логіці ринкової економіки – доходи, споживання, заощадження, інвестиції, ріст виробництва, зайнятість. Поза сумнівом, існуюча структура виробництва в області такого ефекту створити не може, і не лише з огляду на відсутність інвестицій.

Принаймні це означає, що політика пріоритетів в області вимагає зміщення акцентів з галузевого принципу на формування глибоко диверсифікованих, інтегрованих господарських систем. У зв'язку з цим особливої ваги набуває проблема реструктуризації економіки. Шлях, яким пішло багато підприємств,

тобто стихійна, хаотична комерціалізація, розпад цілісних виробничих і майнових комплексів на окремі комерційні та акціонерні структури, орендарів майна, слід розглядати як адекватну на той час, вимушену реакцію, викликану необхідністю виживання в незвичному для них агресивному ринковому середовищі. Цей шлях дозволив їм протриматися на плаву, зберегти кадровий склад, інакше кажучи, вижити. Однак чим сильнішим буде прагнення до парцеляризації економіки, тим далі ми будемо відходити від ринкових реалій. Адже відособлені дрібні виробництва, як правило, відторгають науку, інновації, наукомісткі технології, а відтак прирікають себе на безперспективність. У більшості дрібних фірм тактичні цілі превалюють над стратегічними, а це означає, що поодинці вони не спроможні вийти на високоефективні кінцеві результати. Отже, доходимо висновку, що питання інвестицій, ліквідації дефіциту бюджету, вирішення проблем зайнятості залежать від орієнтирів, що закладаються в контури економіки, яку ми конструємо. І тут вирішальна роль належить організаційно-управлінським перетворенням. Це означає, що секторальна структура виробництва визначає загальну ефективність економіки регіону, його соціально-економічні і стратегічні цілі, життєвий рівень населення і місце в міжтериторіальному суспільному поділі праці.

Спираючись на наукові розробки вчених і господарників області, орієнтуючись на ринкові критерії, враховуючи історичні трудові традиції, етнокультурні та психологічні характеристики трудового потенціалу, наявний виробничо-ресурсний потенціал, можна стверджувати, що на пріоритетний розвиток у регіоні найбільшою мірою претендує формування лісової та рекреаційної господарських систем, органічно взаємозв'язаних з сектором домашніх господарств [3, с. 273].

Під господарською системою розуміється сукупність сфер економіки, пов'язаних між собою кооперацією, спеціалізацією виробництва, взаємними поставками продукції, замовленнями, ядро якої становить пріоритетна галузь, що викликає мультиплікаційний ефект у суміжних сферах і сприяє ефективному їх функціонуванню. На її ґрунті виникає цілісна система господарських одиниць, діяльність яких функціонально спрямована на саморозвиток, забезпечення відтворювальних процесів та ефективне господарювання.

Формування досліджуваних систем в умовах ринкової трансформації економіки є природною реакцією господарюючих суб'єктів на розрив економічних зв'язків, дефіцит оборотних засобів внаслідок неплатежів та бартеризації економіки, згорання бюджетного фінансування, жорсткого пресингу на внутрішньому ринку з боку іноземних фірм. Не секрет, що жодне окремо взяте вузькогалузеве підприємство, яким би крупним воно не було, не в змозі фінансувати і впроваджувати повномасштабні наукомісткі технології, бо вони мають міжсекторальний характер. Це переконливо доводить практика. Натомість їх застосування є раціональним у межах регіональних господарських систем, у рамках яких оптимізуються міжгалузеві, міжгосподарські та

міжтериторіальні зв'язки по горизонталі. Забезпечуючи поглиблення територіального поділу праці та спеціалізації, а також створення структур, що відповідають природним умовам регіону і критеріям оцінки сучасного комплексного розвитку, господарські системи шляхом диверсифікації виробництва, вдосконалення організації й управління з розвинутими функціями маркетингу створюють підґрунтя для раціонального використання місцевих ресурсів, широкого застосування маловідходних і безвідходних, енерго- і ресурсозберігаючих технологій, а також організаційних форм виробництва з високою кінцевою результативністю, екологічною чистотою, збереженням навколишнього середовища. Такі господарські системи не мають нічого спільного з гігантманією і монополізмом, оскільки забезпечують добровільну міжсекторальну інтеграцію власності. Їх перевага в тому, що вони інтегрують в єдиний технологічний процес виробництво і збут продукції, забезпечують міжсекторальну інтеграцію власності, на базі якої поступово виникають змішані форми останньої. Навколо них тісно взаємодіють малі і середні підприємства, фінансові структури. На цій основі стає можливим не тільки розробляти науково обґрунтовані програми зайнятості, але й активно впливати на ситуацію на ринку праці.

Стимулювання попиту на працю, розширення сфери її докладання органічно пов'язано з формуванням сектору домашніх господарств. Аналіз ринкової економіки показує, що її основу становлять два сектори – бізнесу і домашніх господарств, що взаємодіють через ресурсний і товарний ринки, забезпечуючи єдність процесу виробництва і відтворення. Взаємодія бізнесу з домашніми господарствами та розуміння їх економічних функцій є методологічною основою пізнання суті функціонування ринку як саморегульованої системи. В ринковій економіці ці сектори виконують функції, зв'язані з поставкою економічних ресурсів, їх продуктивним використанням шляхом виробництва товарів і послуг, споживанням, здійсненням процесу інвестування та збереження. В сукупності виконуваних функцій забезпечують відтворювальні процеси на будь-якому таксономічному рівні господарювання. Домашні господарства разом із фермерськими господарствами перетворюються на один з найважливіших секторів економіки, що безпосередньо впливає на розв'язання ключових соціально-економічних завдань, забезпечує реструктуризацію економіки шляхом становлення динамічного приватного сектора, формує доходи сільського населення й амортизує проблему зайнятості.

Незважаючи на те, що сьогодні цей сектор дезінтегрований, організаційно не сформований, штучно відірваний від внутрірегіонального товарного ринку, в ньому намітилася чітка тенденція до нарощення обсягів виробництва. Валова продукція сільського господарства, вироблена домашніми господарствами, у загальному обсязі сільськогосподарського виробництва в 2017 році в Закарпатській області становила 91,0% [1].

Приватний сектор без належної матеріально-технічної та фінансової підтримки забезпечує переважні обсяги виробництва м'яса, молока, картоплі. До того ж він функціонує у середовищі, де тривалий час

перевага надавалася не власному виробнику, а імпорту основних продуктів сільськогосподарського виробництва.

Для відродження сектору домашніх господарств у регіоні є всі передумови. Це – вигідне географічне розташування, різноманітні природні умови, що дозволяють займатися багатьма видами господарської діяльності. До того ж тут збережена здорова приватновласницька ініціатива, традиції, культура землеробства, любов до праці. А це означає, що в регіоні акумулюються потужні резерви економічного росту, реалізація яких вимагає в першу чергу підвищення рівня товарності домашніх господарств, орієнтації їх діяльності на потреби внутрірегіонального ринку та міжтериторіального обміну. Зв'язок споживчого ринку з домашніми господарствами дасть поштовх для росту їх платоспроможності, а це означає приплив фінансових ресурсів для розвитку власного виробництва, придбання необхідних засобів для нього, сировини, палива і т.д.

Ланцюгом, здатним зв'язати домашні господарства з ринками, є поглиблення поділу праці на селі. Суть проблеми полягає в тому, що функції села до сьогодення обмежуються тільки виробництвом продовольчої продукції та забезпеченням сировиною переробної промисловості. В сукупності з слабо розвинутою інфраструктурою та атрофованим станом несільськогосподарських галузей і сфери обслуговування вони зумовили вузьку сферу докладання праці з обмеженою кількістю професій і спеціальностей, що стало гальмом не тільки для зайнятості, але і спричинило збіднення асортименту продукції, що виробляється на селі. Це зумовлює нагальну потребу здійснення з боку органів місцевого самоуправління територіальних громад організаційно-економічних та соціальних заходів, спрямованих на суттєве розширення спеціалізації виробництва домашніх господарств, головним серед яких є сприяння розвитку різних форм малого підприємництва, орієнтація його на потреби регіонального продовольчого ринку. В цьому плані вкрай важливою є підтримка органами місцевої влади кооперативного руху на селі на засадах приватного підприємництва з метою поліпшення постачально-збутового сервісу, розвитку систем взаємного кредитування і страхування, мережі сервісного обслуговування, системи маркетингової інформації про можливості збуту продукції. Необхідними є також реальні кроки щодо створення приватних підприємницьких структур, що забезпечують глибоку переробку, зберігання і транспортування сільгосппродукції. Для цього слід використати наявний потенціал споживчої кооперації, виробничі потужності, що простоюють, передачу в оренду нежилых приміщень тощо, організувати навчання підприємців. Збільшення кількості малих підприємств приведе до зростання виробництва продукції, а відповідно – до скорочення імпорту товарів. Розвитку малого підприємництва на селі немає альтернативи, оскільки воно не вимагає великих капіталовкладень і швидко реагує на зміну попиту на товари і послуги. Дрібне підприємництво – це, по суті, єдиний канал, по якому гроші, що в основному обертаються в містах і районних центрах, можуть

прийти в село й оживити його.

В межах існуючої законодавчої бази на територіальному рівні управління вже сьогодні створено підґрунтя для активізації дрібного підприємництва. У його становленні значну роль повинні відіграти територіальні фонди підтримки підприємництва, підключення до цієї важливої справи банківсько-кредитних установ. У зв'язку з цим доцільно в містах і районах області мати спеціалізовані банківські установи, що здійснювали б пільгове кредитування надійних бізнес-планів малих і середніх підприємницьких структур, особливо тих, що функціонують у сфері регіональних пріоритетів, їх цільове фінансування, здійснення лізингових операцій, що значною мірою локалізувало б відсутність фінансових ресурсів у багатьох підприємств.

Не менш важливо малому бізнесу надавати надійну інформацію про потреби підприємств, різних сегментів ринкового господарства в товарах і послугах, що забезпечить упевненість підприємств у реалізації продукції, одержанні доходів, а кредитно-фінансові установи – в поверненості кредитів.

Відсутність фінансових ресурсів для підтримки малого підприємництва повинна бути компенсована виведенням численних домашніх господарств з тіньового виробництва. Йдеться про те, що значна частина селянських господарств, що мають товарний характер, виробляє сільськогосподарську продукцію, яка значною мірою потрапляє в руки різних комерсантів, що розраховуються за цінами, нижчими за ринкові, і не сплачують податки. У цій ситуації вкрай важливим, якщо не головним, є відновлення повномасштабної заготівлі сільськогосподарської продукції, її легалізація, тобто перехід до укладання контрактів між заготівельниками, організаціями і селянами. Буде офіційна угода – будуть і податкові надходження, у населення з'являться власні фінансові джерела накопичення як основа розгортання господарської діяльності. Відновлення заготівель зв'яже виробництво із продовольчим ринком і забезпечить стабільність його розвитку. З другого боку, формування повноцінного внутрішнього товарного ринку дасть імпульс становленню розвинутої інфраструктури. Саме цей сегмент ринку створить сферу прикладання праці, бо його суб'єкти виконуватимуть функції затарювання, розфасовки, зберігання товарів на складах, транспортування і доставки продукції. Функціонально інфраструктура

створить робочі місця і забезпечить рівновагу між попитом і пропозицією товарів, скоротить строки їх реалізації, сприятиме зниженню витрат та формуванню конкурентоздатного середовища у сфері малого підприємництва. На його базі поступово буде формуватися динамічний сектор домашніх господарств, а його зв'язок з внутрішнім ринком та пріоритетними господарськими системами зумовить організаційне оформлення та появу посередницьких фондів розвитку підприємництва, селянського банку, кредитних та кооперативних спілок. Але для цього потрібна велика організаторська робота на місцях, спрямована не тільки на здійснення контролю за діяльністю підприємницьких структур, а і на всебічне стимулювання їх розвитку як фактору зайнятості на селі. Аксиоматичність цього очевидна, оскільки розвиток малого бізнесу поступово перетворюється на сферу регіональних інтересів, реалізація яких зумовлюється дією суто територіальних факторів. Вагоме місце серед останніх посідає створення економічного середовища для ефективного функціонування підприємницьких структур.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Нівелювання дезінтеграційних процесів в економіці Закарпаття вимагає формування адекватної ринку форми організації територіальної структури господарства. В якості опорного каркасу структурних процесів виступають пріоритетні сфери економіки – лісове та сільське господарства, а також туристично-рекреаційна сфера, на базі яких формуються інтегровані господарські системи, які забезпечують завершений цикл виробництва і створюють мультиплікаційний ефект у пов'язаних з ними сферах господарювання, забезпечуючи ефективне використання виробничо-ресурсного та людського потенціалу. Формування інтегрованих господарських систем сприятиме налагодженню кооперативних зв'язків, реалізації єдиної науково-технічної політики, забезпеченню цілісності господарського комплексу, здійсненню заходів протекціонізму щодо власного виробника, підтримці різних форм підприємництва, виникненню мобілізаційного ефекту фінансових ресурсів на ключових напрямках економічного розвитку, – тобто заходам, спрямованим на посилення регульованості економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://database.ukrcensus.gov.ua/dw_regions/pdf/Закарпатська.pdf.
2. Перспективи економічного розвитку територіальних громад Закарпаття в умовах децентралізації влади : монографія / за ред. В. П.Мікловди, С. С.Слави, С. В.Сембера. – Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2017. – 282 с.
3. Пітюлич М. М. Гірські території Українських Карпат: сучасний стан і перспективи розвитку: монографія. – Львів: ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України», 2015. – 400 с.

REFERENCES

1. Ofitsiyniy sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy. Retrieved from http://database.ukrcensus.gov.ua/dw_regions/pdf/Zakarpatska.pdf.
2. Miklovda, V. P., Slava, S. S., Sember, S. V. (2017). Perspektivy ekonomichnoho rozvytku terytorialnykh hromad

Zakarpattia v umovakh detsentralizatsii vlady, Uzhhorod: TOV «RIK-U».

3. Pitiulych, M. M. (2015). Hirski terytorii Ukrainskykh Karpat: suchasnyi stan i perspektyvy rozvytku. Lviv: DU «Instytut rehionalnykh doslidzhen imeni M. I. Dolishnoho NAN Ukrainy».

**Микловда Василий Петрович, Питюлыч Михаил Иванович, Сембер Степан Васильевич.
ФОРМИРОВАНИЕ ХОЗЯЙСТВЕННЫХ СИСТЕМ КАК ОСНОВА ИНТЕГРАЦИИ ТЕРРИТОРИАЛЬНОЙ
ЭКОНОМИКИ**

В статье обоснованы теоретико-методологические основы интеграции региональных хозяйственных систем (РГС), под которыми понимается совокупность сфер экономики региона, связанных между собой кооперации, специализации производства, взаимными поставками продукции, заказам. Ядро этих систем составляют приоритетные сферы экономики, функционирование которых вызывает мультипликационный эффект в смежных с ними областях хозяйствования, создавая синергетический эффект в рациональном использовании производственно-ресурсного и человеческого потенциала. Делегирование функций, связанных с социально-экономическим развитием, на низовой уровень хозяйствования требует определения региональных экономических, которые, по сути, формируют несущую конструкцию РГС. Выбор указанных приоритетов не является произвольным, поскольку всегда существуют сдерживающие факторы, требует их учета при разработке региональной стратегии устойчивого развития. В то же время действуют соиздающей факторы, вокруг которых и формируются региональные экономические приоритеты. В Закарпатской области это уникальные природные и человеческие ресурсы, которые позволяют формировать региональную стратегию развития с привлечением лесной и туристско-рекреационной сфер, а также сельского хозяйства. Обеспечивая углубление территориального разделения труда, специализации и кооперации производства, интегрированные хозяйственные системы путем диверсификации производства, совершенствования организации управления с развитыми функциями маркетинга создают основу для комплексного использования местных ресурсов, применение малоотходных и безотходных, энерго- и ресурсосберегающих технологий, в общем устойчивого развития региона.

Ключевые слова: хозяйственные системы, интеграция, устойчивое развитие, экономические приоритеты, регион

**Miklovda Vasyl P., Pitiulych Mykhailo I., Sember Stepan V. FORMATION OF ECONOMIC SYSTEMS AS
A BASIS FOR THE INTEGRATION OF THE TERRITORIAL ECONOMY**

The article substantiates the theoretical and methodological principles of integration of regional economic systems (CSGs), which means a set of spheres of the regional economy, connected with each other by cooperation, specialization of production, mutual supply of products, orders. The core of these systems is the priority sectors of the economy, the functioning of which causes a multiplier effect in the fields of economic activity associated with them, creating a synergistic effect in the rational use of productive resources and human potential. Delegating functions related to social and economic development, to the grassroots level of management requires the definition of regional economic priorities, which, in essence, form the carrying structure of the CSG. The choice of these priorities is not arbitrary, as there are always deterrent factors that require them to be considered in the process of developing a regional sustainable development strategy. At the same time, creating factors, around which regional economic priorities are formed, operate. In the Transcarpathian region, these are unique natural and human resources that allow the formation of a regional strategy for development involving forest, tourism and recreational spheres, as well as agriculture. By providing deepening of the territorial division of labor, specialization and cooperation of production, integrated economic systems through diversification of production, improvement of organization of management with developed marketing functions create the basis for the integrated use of local resources, the use of low-waste and non-waste, energy and resource-saving technologies, in general, sustainable development of the region.

Key words: economic systems, integration, sustainable development, economic priorities, region.

Одержано 16.04.2018 р.